

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

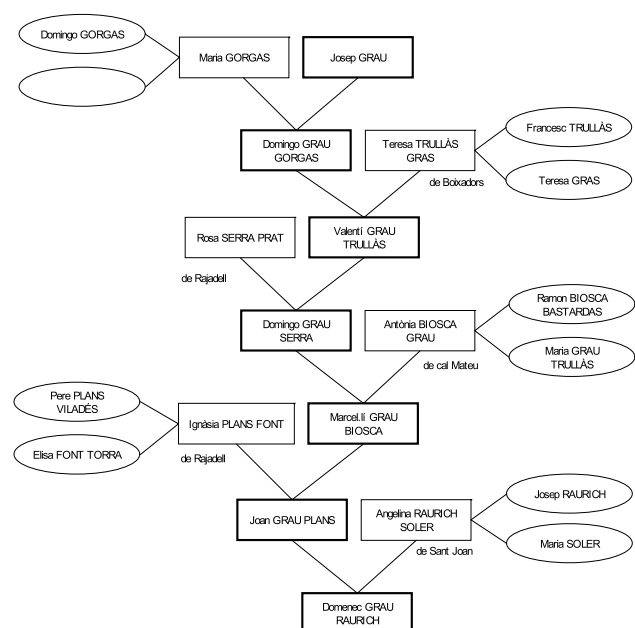
Cal Tinai

No s'ha trobat el document original de la venda del terreny del Tatger al Tinai, però és probable que això passés l'any 1798 o poc abans, perquè en l'acta d'establiment de cal Pastor, datada el gener de 1799, es diu que el solar limita pel cantó de ponent amb un terreny de Josep Grau, encara no edificat. Les dues cases es deurién aixecar al mateix temps, ja que les dues porten l'any 1799 gravat a la pedra de la llinda.

Es té coneixement que el Josep es va casar amb Maria Gorgas i el seu fill gran va ser el Domingo Grau Gorgas. El Domingo era anomenat amb l'àlies "Tinai", i qui sap si ja havia heretat el sobrenom dels seus avantpassats. La casa va ser denominada així i els seus successius habitants igualment van ser coneguts amb aquest àlies. El 1830 el Domingo va unir-se en matrimoni amb Teresa Trullàs Gras, natural de Boixadors. La donzella anava acompanyada d'un dot de 50 lliures i dues caixes amb la roba. Quan van morir els pares del Domingo, el Josep el 1837 i la Maria, el 1846, van quedar propietaris de la casa. La parella va tenir una colla de xicots, els quals van quedar-se a viure al poble i van ser els fundadors de diverses cases. La gent de cal Xic, cal Mestre, cal Mariano i ca l'Esquerrà de Rajadell, són descendents llunyans d'aquest Domingo. El primogènit que es va quedar a la casa principal fou Valentí Grau Trullàs (1836-1898). El Valentí va fer parella amb Rosa Serra Prat (1833-1883), de Rajadell, i quan van tenir el primer noi li van posar Domingo, com l'avi. Posteriorment van tenir tres noies, a qui van posar els noms de Teresa, Emília i Maria. Quan es va fer gran, el Domingo va casar-se amb una noieta de cal Mateu Gascó, una casa del raval de la Vall del Bosch, que es deia Antònia Biosca Grau. El Domingo i l'Antònia eren cosins, ja que la mare d'ella era la Maria Grau Trullàs, nascuda a cal Tinai. Un casament entre parents requeria l'oportuna dispensa apostòlica, un tràmit que se solucionava amb una mica de paciència i diners.

El Tinai i la seva muller van tenir sis fills, però només en van sobreviure dos, el Marcel·lí i l'Emília, aquesta casada amb l'amo del Tatger. Les morts dels petits van coincidir amb una tongada de morts similars al veïnat del Raval. Els pares en el seu dolor, buscaven les raons de tanta dissort, i la culpa se la va carregar una dona vella de cal Cistaller, mig bruixa, a qui van fer responsable de provocar les morts amb encanteris. Després d'amenaçar-la de mort, sembla ser que la ratxa de defuncions d'albats es va aturar. Avui ens poden semblar les seves raons irracionals, ja que sabem que l'elevada mortalitat infantil era una constant de l'època i era deguda a les deficientes condicions sanitàries, però els nostres avantpassats no ho veien així i feien aquestes acusacions sense fonament.

El 1906 Domingo Grau va aprofitar l'oferta que li va fer el nou propietari del mas Oliveres, el Ramon Cases, i va

adquirir per 95 pessetes un tros de 8.640 pams quadrats annex a casa seva. Va invertir els seus estalvis i va fer edificar sobre el terreny una construcció de dos pisos. La va estrenar l'any 1910. Va llogar una part de la planta baixa a l'Ajuntament per utilitzar-la com aula escolar. Al darrere es va obrar un petit pis pel mestre resident de l'escola. L'escola va funcionar fins a finals de 1961, quan es va traslladar a l'edifici nou. La resta de la planta era una estança força gran que es va convertir en la "Sala Tinai", durant molts anys el centre de les activitats d'oci de Fals. La Sala es va equipar amb una pianola accionada amb maneta que servia per amenitzar els balls que s'hi organitzaven amb regularitat. Destacaven els balls de la Festa Major i de diades assenyalades, com per exemple, Reis o Cap d'Any. En aquestes ocasions especials es llogava una orquestra de fora, que oferia música en directe pels balladors. Els balls s'anunciaven mitjançant cartells i la Sala va convertir-se en un focus d'atracció del jovent dels pobles de la rodalia. La Sala també era el lloc de reunió idoni quan calia discutir algun afer d'interès del poble.

Llinda de la Sala de Cal Tinai

En un altre ordre de coses, el Domingo va reformar el pati que hi havia entre la Sala i la casa i va fer un gran cobert, per tenir-hi vaques i guardar-hi la palla. Eren les úniques vaques del poble i el Tinai subministrava llet als veïns i també en repartia a algunes cases de fora del terme. El dia de Nadal de 1932, a les dotze en punt, va morir Domingo Grau Serra mentre resava a casa seva. La seva muller el va sobreviure vuit anys més. El seu hereu Marcelino Grau Biosca estava casat amb Ignàsia Plans Font, de cal Tauler de Rajadell. Aquests van tenir tres criatures; L'Elisa, el Joan i l'Àngels. Quan va quedar sol al davant de la casa, el Marcel·lí va decidir treure's les vaques, però arran del naixement de la seva filla petita, que necessitava llet, va tornar-ne a comprar una, i amb el temps, n'arribaria a tenir una trentena. Les vaques es munyien a mà, una feina realment pesada. Durant la Guerra, la Sala va ser utilitzada com a magatzem de queviures i altres coses i per fer reunions de caire polític, i havent acabat el conflicte, va tornar a emprendre les seves funcions habituals. Repassant els cartells de l'any 1941, es veu com aquell any van pujar a tocar l'Orquestra Zimbel, l'Orquestrina Marfà i l'Orquestrina Olimpia. Quan no hi havia músics, es ballava al so d'una flamant gramola que havia substituït a la vella pianola. Ocasionalment, la Sala es convertia en cinema, i per evitar que els menors d'edat poguessin accedir al local i veure alguna escena improcedent, el 1957 l'Alcalde va ordenar

que es posés un cartell en un lloc visible amb la qualificació moral del film. També es van fer a la Sala les primeres representacions teatrals a càrrec d'un grup de joves actors del poble. Com que al poble hi havia dèficit de locals d'oci, a finals de la dècada dels 20 el Tinai va fer unes obres sobre l'escola i va inaugurar un cafè. L'èxit va ser immediat, calia anar-hi d'hora per trobar taula. El cafè obria els diumenges a la tarda i tenia cura del taulell l'àvia Antònia. Quan va morir va agafar el relleu la jove Elisa, que servia les taules amb la seva simpatia habitual. Les consumicions més corrents era el cafè de barretina, els xarops i els licors. Els pagesos jugaven al canari, la brisca o al subhastat, però cap al tard tenien lloc timbes de jocs no tant legals, com "los montones", i la calderilla i algun bitllet de banc canviava de butxaca. En un quartet al costat del cafè, hi havia dues cadires de barber, una pica, i els estris necessaris per arreglar les barbes i els cabells. I és que el Tinai havia après de jove a tallar cabells a cal barber de Rajadell. També feia domicilis. Però al marge de la seves activitats com a pagès, ramader i barber, el Marcelino tenia altres habilitats; entenia de les malalties de les vaques i altres bèsties de peu gros i sabia fer sonar l'acordió. El seu acordió era l'acompanyament imprescindible dels balls de la Pasqua i les cançons dels caramellaires.

Quan els de cal Balandrès van marxar del poble el 1954, aquest es va quedar desproveït d'un dels serveis més bàsics; la venda de carn i queviures. La botiga va passar llavors a cal Tinai, on va funcionar durant gairebé cinquanta anys. Com que no hi havia cap fonda al poble, cal Tinai va fer la despesa als guàrdies civils de la dotació que van instal·lar al poble a finals de la dècada dels 60, a causa de l'activitat dels maquis. Marcelino Grau va ser un dels promotors de l'associació per comprar maquinària agrícola. Però quan la Cooperativa va acordar comprar les tres finques; el Grau, Oliveres i la Torra, al Cases de Matamargó, ell va ser un dels parcers que no va estar d'acord. No volia cedir els drets de les terres que menava a la Cooperativa, ja que necessitava terra per fer farratge per les vaques. Els seus arguments es basaven en els contractes de rabassa que l'amo d'Oliveres havia signat amb els seus avantpassats. No va ser possible arribar a un acord amistós i es va iniciar un procés judicial que es va anar allargant més de tres dècades. Hi va haver una primera sentència favorable als interessos del Tinai i dels altres reclamants, però les successives apel·lacions van acabar amb una sentència definitiva el 1998 a favor de la Cooperativa. Aquest conflicte per les terres ha estat un dels episodis més llastimosos de la història contemporània de Fals i ha obert ferides que trigaran a curar-se.

El 1974 va casar-se l'hereu Joan Grau Plans amb l'Angelina Raurich Soler, de Sant Joan de Vilatorrada. Anys abans ho havia fet la seva germana Elisa amb Baltasar De la Fuente, natural de la comarca del Páramo, a la província de León. El Baltasar i l'Elisa van tenir una noia, la Sara, i el Joan i l'Angelina dos xicots, el Domènec i el Josep. El darrer episodi de la història d'aquesta casa és ben trist; el 2003, va bolcar el tractor que conduïa Joan Grau i aquest va perdre la vida en l'accident.